

Валентина КУДІН,

завідувач лабораторії виховної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ЗМІСТ ОСВІТИ, ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ

В умовах збройної агресії росії проти України заклади позашкільної освіти продовжують активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку. Позашкільня в більшості регіонів стало острівком спокою і миру. Тут дитина може відволіктися від страшного повсякдення війни.

Залежно від безпекової ситуації у 2024/2025 навчальному році освітній/навчально-тренувальний процес у закладах позашкільної освіти буде здійснюватися за дистанційною та змішаною формами навчання. У зв'язку з цим у закладах освіти удосконалення потребують формування безпечного освітнього середовища, зміст освіти, форми і методи роботи з дітьми та молоддю, які мають бути спрямовані на адаптацію до нових умов. Перед керівниками закладів позашкільної освіти першочерговим завданням є створення безпечних і нешкідливих умов навчання та праці. Враховуючи рекомендації [Державної служби України з надзвичайних ситуацій](#) та [Міністерства освіти і науки України](#) щодо підготовки закладів освіти до нового навчального року, потрібно проаналізувати й забезпечити:

- безпечність території та приміщень з урахуванням наявності укриття;
- дотримання протипожежних норм;
- проведення для учасників освітнього/навчально-тренувального процесу навчання/інструктажів з охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

Окрім того, надані рекомендації щодо організації роботи закладів позашкільної освіти з урахуванням реалій воєнного стану в країні ([лист Міністерства освіти і науки України від 14.04.2022 № 1/4142-22](#)).

Для організації навчання з використанням кращого досвіду дистанційної освіти державні заклади позашкільної освіти, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, розміщують на своїх веб-сайтах необхідну інформацію. До занять можуть долучатися всі діти незалежно від того, чи займаються вони в закладі.

У минулому навчальному році був оголошений Міжнародний конкурс «Позашкільня українським дітям за кордоном», до якого долучилися і заклади позашкільної освіти Черкащини. Центр дитячої та юнацької творчості Чорнобаївської селищної ради отримав Диплом переможця конкурсу, а Уманський міський центр позашкільної освіти «Територія творчості» Уманської міської ради та Корсунь Шевченківський Центр дитячої та молодіжної творчості Корсунь-Шевченківської міської ради отримали Подяки за участь у конкурсі. Це засвідчило те, що заклади позашкільної освіти креативні і реалізують прогресивні ідеї у своїй діяльності, використовуючи всі засоби і можливості для залучення якомога більшої кількості дітей у регіонах.

Тож в умовах воєнного стану позашкільна освіта і її діяльність набувають нового формату

і значення. Перш за все, це пов'язано з тим, що одними з *важливих напрямів позашкільної освіти є військово-патріотичний, науково-технічний, соціально-реабілітаційний та оздоровчий*. Саме ці напрями мають стати одними з ключових для всіх закладів позашкільної освіти. Адже ми розуміємо, що ворог нікуди не дінеться, кордони з рф залишаться, а відповідно Україна має підготувати нове покоління українців з оборонною свідомістю.

По-друге, саме позашкільна освіта є тим складником освіти, який може мобільно, оперативно реагувати на виклики, мати різноманітний зміст і формати. Відповідно, саме позашкільня має розпочати активну співпрацю з військовими. Зазначимо, що у багатьох закладах освіти вже впроваджуються нові форми такої співпраці: зустрічі, проведення різноманітних вишколів і занять з домедичної підготовки, протимінної безпеки та ін. У пам'ять про керівника гуртка Воробйова Олександра Трохимовича, який загинув захищаючи Україну, у Центрі дитячої та юацької творчості Чорнобаївської селищної ради створено гурток «Бойові мурахи». Члени гуртка уже пройшли вишколи у різних областях України, які були проведені іноземними спеціалістами.

Координуючу роль у такій роботі виконують заклади туристсько-краєзнавчого спрямування на чолі з Черкаським обласним центром туризму краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради, які реалізують Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»). Вишколи, навчання, змагання, гутірки у реаліях сьогодення виглядають не по-дитячому, – зміст діяльності має усвідомлений і цілеспрямований характер дорослості.

Крім того, заклади позашкільної освіти є *центрами волонтерської роботи у регіонах*, вони надають необхідну і посильну допомогу військовим, які знаходяться на лікуванні та реабілітації. Систематична робота комунального закладу «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» від початку війни говорить про небайдужість колективу і окремих керівників гуртків до ситуації в державі. Саме волонтерська робота – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членам громади; взаємодії між людьми для спільного вироблення нових шляхів вирішення проблем, які виникають. Це люди, які за власним бажанням допомагають іншим та мають активну життєву позицію. Це громадяни та патріоти своєї країни, що добровільно діють в різних сферах суспільного життя. Адже проведення різноманітних благодійних, просвітницьких заходів, майстер-класів та творчих майстерень («Наша підтримка – запорука Перемоги», «Сміливим від смілян», «Зірки Надднісся», «Візерунки на Росі», «Мої кроки до Перемоги» та ін.) на допомогу захисникам України стало наразі основою діяльності закладів позашкільня Черкащини.

Окремо хочеться відмітити *роботу з дітьми і сім'ями внутрішньо переміщених осіб*. Вона також лягає на плечі закладів позашкільня, про що

свідчить і участь частини закладів у обласному проєкті постерів «Мрії, обпалені війною». Тема національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання проходить через всю діяльність закладів позашкільної освіти області, адже роботи, які подані на конкурс «Електронний освітній ресурс» та виставку педагогічних технологій «Освіта Черкащини - 2024», тому підтвердження. Подаємо перелік **НАЙКРАЩИХ РОБІТ**:

«ЕЛЕКТРОННИЙ ОСВІТНІЙ РЕСУРС»

1. *Олійниченко Тетяна Петрівна*, директор Маньківського центру дитячої та юнацької творчості, Мала академія наук учнівської молоді Маньківської селищної ради Черкаської області. Сайт «Молодь, яка змінює життя на краще».

2. *Іваненко Руслана Василівна*, керівник гуртка Маньківського центру дитячої та юнацької творчості, Мала академія наук учнівської молоді Маньківської селищної ради Черкаської області. Електронний посібник «Розвиток ключових компетентностей учнів засобами вокального мистецтва».

3. *Погребняк Жанна Володимирівна*, керівник гуртка Будинку дитячої та юнацької творчості Христинівської міської ради. Електронний посібник «Чарівний світ лялькового театру».

4. *Завірюха Леся Валентинівна*, керівник гуртка Тальнівського Будинку дітей та юнацтва Тальнівської міської ради Черкаської області. Веб- мандрівка «Містом над Тальянкою».

5. *Попик Валентина Володимирівна, Топчіл Ольга Михайлівна*, керівники гуртків Центру дитячої та молодіжної творчості Корсунь-Шевченківської міської ради Черкаської області. Посібник «Краса і традиції злились воедино».

КОНКУРС «ОСВІТА ЧЕРКАЩИНИ - 2024»

1. Арчибасова Тетяна Юріївна, Букіна Людмила Валентинівна, Овсієнко Катерина Вікторівна, Сазонєць Анна Вікторівна, працівники Будинку дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради за посібник «Помагаймо для батьків і дітей»: формування соціальних компетентностей і гармонізація міжособистісної взаємодії у хореографічному колективі засобами тренінгових технологій».

2. Лисенко Ольга Анатоліївна, Побірченко Катерина Миколаївна, Ковальова Ірина Миколаївна, Миронюк Олена Володимирівна, Гринюк Валентина Олександрівна, Кириченко Валентина Євгенівна працівники Центру дитячої та молодіжної творчості Корсунь-Шевченківської міської ради. Посібник «Творчість під мирним небом».

3. Нераденко Тетяна Миколаївна, керівник гуртка, методист Черкаського міського центру туризму, краєзнавства, екскурсій та спорту учнівської молоді Черкаської міської ради позашкільного навчального закладу центр туризму краєзнавства і екскурсій учнівської молоді. Методичний посібник «Учнівська краєзнавча школа «ЮНІ КРАЄЗНАВЦІ.МАН».

У наступному навчальному році необхідно продовжувати роботу щодо розроблення навчальних програм та рукописів для закладів позашкільної освіти з актуальних напрямів позашкільної освіти. Порядок та технологію розроблення навчальних програм з позашкільної освіти визначено **Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти** (лист ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 05.06.2013 № 14.1/10-1685) та оновлено Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 16.08.2023 № 21/08-1330). За минулий рік Черкащина має двох переможців конкурсу Навчальних програм та навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти:

1. *Король Євгеній Юрійович*, директор комунального закладу «Черкаський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді Черкаської обласної ради». Посібник «Патріотичне виховання у гуртку «Цифрова фотографія».

2. *Коваленко Ірина Миколаївна*, методист комунального закладу «Канівський міський центр туризму Канівської міської ради». Посібник «Квест – це дуже просто» .

Відповідно до запропонованої Концепції позашкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні окрема увага у змісті позашкільної освіти має приділятися профорієнтації, профільному навчанню, учнівському самоврядуванню, волонтерській роботі, STEM, STEAM, STREAM, психологічній підтримці, супроводу і реабілітації учасників освітнього процесу в закладах позашкільної освіти. Наразі у закладах позашкільної освіти впроваджуються гуртки відповідного спрямування, зокрема у комунальному закладі «Черкаський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді Черкаської обласної ради» з 2024 року почав роботу гурток на базі навчально-тренінгового центру STEM – освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Гуртки такого профілю уже є в Уманському міському центрі позашкільної освіти «Територія творчості» та комунальному закладі позашкільної освіти «Центр дитячої та юнацької творчості» Степанецької сільської ради об'єднаної територіальної громади, тож такі гуртки необхідно відкривати у закладах позашкільної освіти області.

Основними завданнями організації та планування освітнього процесу в гуртках, секціях, студіях та інших творчих об'єднаннях закладів позашкільної освіти має бути реалізація компетентнісного методологічного підходу та формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей.

Компетентнісний підхід може поєднуватися з діяльнісним та особистісно-орієнтованим методологічними підходами. Таким чином, в умовах воєнного стану необхідним постає посилення уваги до позашкільної освіти, підтримки діяльності закладів позашкільної освіти як складової національної безпеки та оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. №64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

2. Биковська О.В. Стратегія розвитку позашкільної освіти. 2-ге вид., перер. і доповн. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2021. 117 с. URL: https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/10888/Bykowska%20OlenaStrategiya_2021.pdf?sequence=4&isAllowed=y

3. Бондаренко Н., Косянчук С. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. 2022. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732103/1/BNV%20KSV%202022rek.pdf>

4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2024 році від 03.04.2024 № 212/08-548 :Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» URL: <https://imzo.gov.ua/2024/04/05/lyst-imzo-vid-03-04-2024-21-08-548-pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-provedennia-vseukrainskoho-konkursu-rukopysiv-navchal-noi-literatury-dlia-pozashkilnykh-navchal-nykh-zakladiv-sys/>